

Г. С. Протусєєва
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук,
доцент М. В. Полховська

Підрядні речення причини в ранньоновоанглійській мові: структура і функціонування

Стаття присвячена дослідженню питання вживання та функціонування підрядних речень причини в ранньоновоанглійській мові. Автор розглядає особливості функціонування цього явища на матеріалі творів В. Шекспіра. Доведено, що ранньоновоанглійській мові властиве використання підрядних речень причини, що також є однією з характерних рис граматики сучасної англійської мови.

Ключові слова: підрядні речення причини, гіпотаксис, каузатив.

Постановка проблеми. Інтерес до вивчення проблеми вжитку підрядних речень причини у ранньоновоанглійській мові з кожним роком набуває нових обертів. До нас дійшло чимало рукописів XVI ст., синтаксична частина яких апелює до більш фундаментального вживання складних структур заради їх закріплення у граматиці англійської мови. Оскільки писемні твори являють собою незначну частку від загального усного вживання підрядних речень причини, вчені не мають змоги здійснити вивчення конструкцій у повному обсязі. Саме тому досі залишається відкритим питання про функціонування та частоту вживання підрядних речень причини у ранньоновоанглійській мові.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед останніх досліджень підрядних речень причини найбільш ґрунтовними є праці Р. Елісон, Б. Альтенберга, К. Клеріджа, М. Ріссанена та ін. [3; 1; 2; 5]. Вчені дійшли до спільного висновку, що підрядні речення причини у період ранньоновоанглійської мови частіше вживалися в усному мовленні, а не на письмі, що ускладнює проведення дослідження. До того ж існує різниця між жанровим вживанням сполучників *because* та *for* в залежності від часового проміжку та сфери використання. У нашому дослідженні ми намагатимемося знайти спільний критерій функціонування підрядних речень причини у ранньоновоанглійській мові

та проаналізувати частоту вживання і значення синтаксичних структур за допомогою автентичних матеріалів.

Мета статті полягає у практичному підтвердженні думки про фундаментальне вживання підрядних речень причини в ранньоновоанглійській мові. Досягнення мети відбувається за рахунок аналізу творів В. Шекспіра на предмет використання автором даних конструкцій.

Виклад основного матеріалу. У період ранньоновоанглійської мови відбувався синтаксичний розвиток мови за рахунок функціонального розширення та стилістичної диференціації письмових форм та вираження думок верифікативної складності у різних дискурсивних сферах. Це означає, що розвиток мови відбувався не лише на лексичному рівні, а й на граматичному, в т.ч. синтаксичному [4; 121]. У цей час популярності набирає структура підрядних речень, яка ідентифікувалася та закріпилася на письмі та власне у творах письменників того часу. Ці граматичні тенденції, які вперше мали місце у граматиці XVI ст. укріпилися та набрали статусу обов'язково вживаних у XVIII ст.

Каузативна конструкція припускає наявність (як мінімум) двох ситуацій й позначає таке відношення між ситуаціями А і Б, при яких ситуація А спричиняє виконання ситуації Б [8; 7]. У нашому випадку *каузація* має на меті вивчення *гіпотаксису*, представленого в ранньоновоанглійській мові. *Гіпотаксис* (підпорядкування) – синтаксичний зв'язок, підпорядкування одного компонента іншому в реченні. Це положення покладено у принцип функціонування підрядних речень причини [7; 68].

Основними сполучниками причинного зв'язку підрядного речення з головним у ранньоновоанглійській мові є: *because, as, for, since, sith, in that, for why, in that* та інші. Найбільш вживаними сполучниками є *because* (в Біблії), *for* (в законодавчих актах), *as* (в трактатах) та ін.

Існує контраст між прагматичним та риторичним вживанням підрядних речень причини: каузальність може бути вжита для надання негайних підстав чи вмотивувань для людських дій, наприклад, у релігійних текстах, тоді як судові й релігійні процеси вимагають розширення думки через більш складну аргументацію.

Згідно з працями М. Піссанена *for*, *because* й *as* вживаються для надання нової інформації у підрядній частині, тоді як *since* передбачає подачу вже відомого факту [5; 205]. Існує орієнтація на два види джерел: усні тексти та письмові, що, однак, є не найбільш вдалим розмежуванням. Автор звертає увагу на поділ на жанри, де підрядні речення причини є найбільш вживаними, а саме трактати, судові папери та проповіді.

Оскільки нашим досліджуваним полем є художня реальність, представлена у творах В. Шекспіра, то варто представити приклади, які ілюструють вживаність підрядних речень причини періоду ранньоновоанглійської мови. Проаналізувавши текст твору «Гамлет», ми можемо дійти до висновку, що найбільш вживаними є сполучники підрядності *sith*, *for* та *as*:

For use almost can change the stamp of nature,

And either ... the devil, or throw him out

With wondrous potency. [6; 90]

Now must your conscience my acquaintance seal,

And you must put me in your heart for friend,

Sith you have heard, and with a knowing ear,

That he which hath your noble father slain

Pursued my life. [6; 109]

My honour'd lord, you know right well you did;

And, with them, words of so sweet breath composed

As made the things more rich [6; 64]

Висновок. Отже, працюючи над групами текстів з проблеми вживання підрядних речень причини, ми можемо дійти до висновку, що художня література в той час не була полем для загального вживання цього явища. Проаналізувавши твір В. Шекспіра «Гамлет», нами було знайдено небагато прикладів на підтвердження існування тенденції вживання підрядних речень причини в ранньоновоанглійській мові. Це означає, що проблема потребує глибшого розглядання й дослідження у майбутньому.

СПСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Altenberg B. Causal linking in spoken and written English / B. Altenberg // *Studia Linguistica*. – 1984. – P. 20–69.
2. Claridge C. The Lampeter Corpus of Early Modern English Tracts. Manual of Information // URL: <http://www.tuchemnitz.de/phil/english/real/lampeter/manual/pages/manual.html>
3. Ellison R. The Victorian Pulpit. Spoken and Written Sermons in Nineteenth Century / R. Ellison // Associated University Press. - 1998. – P. 35.
4. Gorlach M. Introduction to Early Modern English / M. Gorlach // Cambridge University Press. – 1993. – 215 p.
5. Rissanen M. Syntax / M. Rissanen // Cambridge History of the English Language. – 1999. – P. 187-331.
6. Shakespeare W. Hamlet / W. Shakespeare // URL: <http://www.shakespeare-online.com/plays/hamletscenes.html>
7. Маслацова Л. П. Некоторые вопросы средневерхненемецкого гипотаксиса / Л. П. Маслацова // Омск. - 1982. - С. 68-79.
8. Недялков, В. П. Типология каузативных конструкций / В. П. Неделяков// Ленинград. - 1969. – С. 5-19.